

Тема. Одночлен. Стандартний вигляд одночлена

Мета. Ознайомитися з поняттям одночлена, стандартного вигляду одночлена та навчитися зводити одночлени до стандартного вигляду.

Пригадайте

- Що таке вираз зі змінними?
- Які арифметичні дії ви знаєте?
- Які доданки називають подібними?
- Що означає спростити вираз?

Ознайомтеся з інформацією

Розгляньмо вирази: 7 ; $-\frac{2}{5}$; $3x^2y$; $13ab^3$; $1\frac{1}{7}a^2b^2$; $-y$; $4x^2 \cdot (-5)xz^3$.

Це числа, змінні, їхні степені й добутки. Такі вирази називають одночленами.

Числа, змінні, їхні степені й добутки називають **одночленами**.

$a^2 + b^2$, $z - 5y^3$; $x + 2$ — не є одночленами.

Коли ми бачимо одночлен $4x^2 \cdot (-5)xz^3$, виникає природне бажання спростити його. Використавши переставну й сполучні властивості множення, маємо:

$$4x^2 \cdot (-5)xz^3 = 4 \cdot (-5) x^2 x z^3 = -20 x^3 z^3.$$

Отриманий одночлен містить тільки один числовий множник, відмінний від нуля, який стоїть на першому місці. Усі інші множники — це степені з різними основами. Такий вигляд одночлена називають стандартним виглядом одночлена.

Одночлен, що містить тільки один числовий множник, поставлений на перше місце, і степені різних змінних, називається **одночленом стандартного вигляду**.

Приклади одночленів стандартного вигляду: $1, 3x^3y$; $7\frac{1}{2}a^2b^2$; $-\frac{1}{9}cd$.

До одночленів стандартного вигляду також належать числа, відмінні від нуля, змінні та їхні степені й добутки змінних та їхніх степенів:

$$-2; 3^2; x; b^3; -ab^2; x^2y^3.$$

0 ; $0x^2$; $0ab$ — нуль-одночлени; не є одночленами стандартного вигляду.

Числовий множник одночлена, записаного в стандартному вигляді, називають **коефіцієнтом цього одночлена**.

3 — коефіцієнт одночлена $3x^2y$; $\frac{7}{11}$ — коефіцієнт одночлена $\frac{7}{11}a^2$.

1 — коефіцієнт одночлена x^2y ; **-1** — коефіцієнт одночлена $-z^3$

Степенем одночлена називають суму показників степенів усіх змінних, що до нього належать. Якщо одночлен не містить змінних (тобто є числом), то вважають, що його степінь дорівнює нулю.

Розглянемо одночлен $7ab^3cd^5$. Сума показників степенів усіх змінних дорівнює $1 + 3 + 1 + 5 = 10$. Отже, даний многочлен є многочленом десятого степеня.

$5a^2b^2$ — одночлен четвертого степеня;

$-7z^2$ — одночлен другого степеня;

-5 — одночлен нульового степеня.

Для кмітливих і допитливих

Розв'яжіть ребус:

Завдання

Усні вправи

Завдання 1

Які з поданих виразів є одночленами?

1) 27; 2) $-\frac{2}{5} + 5x$; 3) $13x^2$; 4) $1\frac{1}{7}a^2 + b^2$; 5) $-4x \cdot (-5)xz$.

Відповідь: 1), 3), 5)

Завдання 2

Які з виразів є одночленами стандартного вигляду?

1) $27ay^2xz^2z$; 2) $-\frac{2}{5}x$; 3) $13x^2 \cdot (-1)$; 4) $\frac{5}{7}a^2b^2$; 5) $-4x \cdot (-5)xz$.

Відповідь: 2), 4)

Письмові вправи

Завдання 3

Зведіть одночлен до стандартного вигляду, укажіть його коефіцієнт і степінь:

1) $9a^4aa^5$; 2) $-5x^2 \cdot 0,1x^2y \cdot (-2y)$.

Розв'язання

1) $9a^4aa^5 = 9a^{10}$; коефіцієнт одночлена: 9, степінь одночлена: 10.

2) $-5x^2 \cdot 0,1x^2y \cdot (-2y) = (-5 \cdot 0,1 \cdot (-2)) x^2 x^2 y y = 1x^4 y^2 = x^4 y^2$; коефіцієнт одночлена: 1, степінь одночлена: 6.

Відповідь: $9a^{10}$; $x^4 y^2$.

Завдання 4

Знайдіть значення одночлена: $\frac{7}{16}c^2d^4$, якщо $c = \frac{1}{7}$, $d = 2$.

Розв'язання

Підставляємо значення $c = \frac{1}{7}$, $d = 2$ в одночлен.

$$\frac{7}{16}c^2d^4 = \frac{7}{16} \cdot \left(\frac{1}{7}\right)^2 \cdot 2^4 = \frac{7}{16} \cdot \frac{1}{49} \cdot \frac{16}{1} = \frac{1}{7}$$

Відповідь: $\frac{1}{7}$.

Завдання 5

Знайдіть деяку пару значень a і b , за яких значення одночлена $15ab$ дорівнює -60 .

Розв'язання

Прирівнюємо одночлен $15ab$ до заданого значення -60 .

Отримуємо рівняння $15ab = -60$, в якому є дві невідомі змінні a та b . Знаходимо значення добутку ab .

$$ab = -60 : 15$$

$$ab = -4$$

Нам достатньо підібрати пару чисел, добуток яких дорівнює мінус 4.

Такими числами можуть бути пари: 1 і -4 ; 2 і -2 ; $\frac{1}{2}$ і -8 .

Таких пар існує безліч.

Нам достатньо однієї із підібраних пар. Отже, за умови $a = 2$ і $b = -2$ значення одночлена $15ab$ дорівнює -60 .

Відповідь: за умови $a = 2$ і $b = -2$

Завдання 6

Чому дорівнює об'єм прямокутного паралелепіпеда, висота якого x см, ширина у три рази більша за висоту, а довжина у два рази більша за ширину.

Розв'язання

Пригадаймо, об'єм прямокутного паралелепіпеда дорівнює добутку трьох його вимірів (довжини, ширини та висоти).

Позначмо висоту паралелепіпеда за x см, тоді його ширина буде дорівнювати $3x$ см, а довжина — 2 помножити на $3x$, тобто $6x$ см.

Отже, $V = x \cdot 3x \cdot 6x = 18x^3$ (см³).

Відповідь: $18x^3$ см³.

Пригадайте

- Що таке одночлен?
- Що таке степінь і коефіцієнт одночлена?
- Що означає звести одночлен до стандартного вигляду?

Домашнє завдання

- Опрацювати конспект (записати в зошит і вивчити означення, переписати приклади з розв'язуванням)
- Розв'язати письмово:

Завдання 7

Зведіть одночлени до стандартного вигляду і укажіть їх коефіцієнти та степені: 1) $-15a^5 \cdot 0,01a^2 \cdot 2a^3$; 2) $-4a^5b^2c \cdot (-0,2a^2b^7)$; 3) $2,5x^{10}c^4 \cdot 4x^{15}c^6$.

Завдання 8

Знайдіть значення одночлена $1,6a^2$, якщо $a = -5$.

Фото виконаної роботи потрібно надіслати вчителю на HUMAN або на електронну пошту nataliartemiuk.55@gmail.com

